

The Journal of Academic Social Science Studies

JASSS

International Journal of Social Science

Doi number:<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS7665>

Number: 68 , p. 55-76, Summer I 2018

Araştırma Makalesi / Research Article

Yayın Süreci / Publication Process

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date - Yayın Kabul Tarihi / Publication of Acceptance Date

29.05.2018

09.07.2018

Yayınlanma Tarihi / The Published Date

15.07.2018

ÖĞRETMENLERİN ETKİLİ OKULA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ

TEACHERS VIEWS FOR EFFECTIVE SCHOOL

Ramazan Ertürk

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8140-0895>

Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı Doktora Öğrencisi

Prof. Dr. Salih Paşa Memişoğlu

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8258-3822>

Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü

Öz

Araştırma öğretmenlerin etkili okula yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2017-2018 eğitim-öğretim yılı Bolu ili Yeniçağa ilçesindeki ilkokul ve ortaokullarda görev yapan 30 öğretmen oluşturmaktadır. Örneklem seçimi kolay ulaşılabilir durum örnekleme ve gönüllü örneklem seçimi kullanılmıştır. Araştırmada verilerin toplanmasında öğretmen görüşlerini belirlemek amacıyla standartlaştırılmış açık uçlu soru tekniğine uygun olarak yarı yapılandırılmış sorulardan oluşan anket formu kullanılmıştır. Betimsel analiz yönteminin kullanıldığı araştırmada, araştırma soruları doğrultusunda veri analizi için temalar oluşturulmuş, elde edilen kodlar birbirleriyle ve diğer kodlarla da ilişkisi göz önünde bulundurularak temalara yerleştirilmiştir. Temalarda belirtilen kodlar göz önünde bulundurularak doğrudan alıntılara yer verilmiş ve yorumlar yapılmıştır. Geçerlik çalışmaları kapsamında eğitim yönetimi ve ölçme değerlendirme alanında uzman iki öğretim üyesi tarafından incelenmiş, temaların ve kodlamaların uygun olup olmadığı karşılaştırma yapılarak kontrol edilmiştir. Yapılan güvenilirlik çalışması sonucunda, analizlerin tutarlık oranı yüzde % 86 olarak hesaplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, öğretmenlerin etkililik kavramını açıkladıkları bazı ifadeler; öğretme gücü, işbirliği yapma, başarılı olma, amaca ulaşma, öğrencilere olumlu davranış kazandırma, bireyleri etkileme, projeler yapma, okulu geliştirme, kendini geliştirme, yenilikçi olma, lider olmadır. Etkili okul, öğretmenler tarafından yöneticilerinin iyi bir yönetim becerisine sahip olması, takım çalışmalarına önem verme, ya-

rışmalarda dereceye girme, lider bir yöneticiye sahip olma, topluma iyi vatandaşlar kazandırma, öğrencilerin yeteneklerini ortaya çıkarma, teknolojik gelişmeleri takip etme, değerler eğitimine önem verme, yenilikçi öğretim metotlarını uygulama, iyi bir fizik donanımına ve kaynağa sahip olma olarak ifade edilmiştir. Etkili okullar öğretmen, öğrenci, okul yöneticileri, eğitim-öğretim süreci, aile ve çevre, okul kültürü ve iklimi ve fiziki yapı ve diğer temaları altında toplanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Etkililik, Etkili Okul, Öğretmen

Abstract

The research was conducted in order to determine the opinions of the teachers towards the effective school. The case study was used in the research qualitative research methods. The study group of the study is composed of 30 teachers working in elementary and junior high schools in the district of Yençağa, Bolu province, 2017-2018 academic year. The choice of the sample was made using easily accessible case and volunteer sample selection. A questionnaire consisting of semi-structured questionnaires was used in order to determine teacher opinions in the collection of data in accordance with standardized open-ended question technique. In the research using descriptive analysis method, the themes were prepared for data analysis in the direction of the research questions, and the obtained codes were placed on the basis of each other and considering the relation with other codes. A direct citation was made and comments were made taking into consideration the codes indicated in the theme. Within the scope of validity studies, two faculty members in the field of education management and measurement evaluation were examined and it was checked whether the themes and coding were appropriate or not. As a result of the reliability study, the consistency rate of the analyzes was 86%. According to the results of the research, some expressions that teachers explain the concept of effectiveness; teaching power, cooperating, being successful, attaining achievement, giving positive behaviors to the students, affecting the individuals, making projects, school development, self improvement, being innovative, not the leader. Effective school has been designed to provide teachers with the skills and knowledge needed by managers to have good managerial skills, to engage in team work, to become a champion in competitions, to have a leading manager, to gather good citizens, to discover the talents of students, to follow technological developments, The application of the methods is expressed as having a good physical equipment and resource. Effective schools are gathered under teacher, student, school administrators, education and training process, family and environment, school culture and climate, physical structure and other themes.

Keywords: Efficiency, Effective School, Teacher

1. PROBLEM DURUMU

Örgütler durağan bir yapıda değildir. Değişen ihtiyaçlar ve gelişmeler doğrultusunda kendilerini yenileyerek ve değiştirerek etkiliklerini artırmaktadırlar. Eğitim örgütleri olan okullar da etkiliklerini artırarak kendilerini sürekli geliştirmekte, toplumun ihtiyaçlarını karşılamakta ve ülkelerin geleceğini şekillendirmektedir. Okullar toplumların gelişmesinde, sosyalleşmesinde, geleceklerini inşa etmelerinde önemli bir role sahiptir. Bir toplumun geleceği ancak iyi bir eğitimle kazanılmaktadır. İyi bir eğitim ise ancak etkili

okullar ile mümkün olabilmektedir. Toplumların geleceği olan öğrencileri ilgi, ihtiyaç ve özellikleri dikkate alınarak yetiştiren, iyi yetiştirmiş öğretmen ve yöneticilerin olduğu okullar etkili olabilmektedirler. Bunların yanı sıra okulun fiziki yapısı ve donanımı, okul kültürü, okul çevresi, eğitim-öğretim programlarının da okulların etkili olmasında önemli bir yere sahiptir. Bu bağlamda öncelikle etkililik kavramı, ve etkili okul kavramlarına değinmek gerekmektedir.

Ortak amaçlara ulaşılması olan etkililik, bir eylemin istenilen bir amaca ulaşırma-

sıdır. Etkililiğe ölçüt, amaca ulaştırma derecesidir (Bernard, 1966). Verimlilik, kültür ve yeterliliği içerisine alan bir kavram olan etkililik, örgütsel anlamda da yine yeterlilik ve verimlilik kavramlarıyla eşleştirilmektedir (Bayrak, 1998). Örgütsel etkililik, bireylerin ortak amaca katkıda bulunma isteğidir (Aydın, 2007). Örgütsel etkililik, örgütsel amaçlara ulaşmak için gösterilen tüm çabalar sonucunda örgütün işlevlerini gerçekleştirme düzeyi, çevreden kaynak sağlama ve çevreye uyum yeteneği, çevrenin beklentilerini karşılama ve varlığını devam ettirebilme durumudur (Karşlı, 2004). Eğitimde, eğitimin ve öğretimin kalitesi olarak ifade edilen etkililik, daha geniş olarak bir okulun genel durumundaki iyi olma durumu olarak ele alınabilir (Sergiovanni, 1995). Okulun girdileri ve çıktıları, programları, okul ve sınıf içi süreçler, okul çevresi ve bunlar arasındaki ilişkiler okul ve eğitim açısından etkililik olarak ele alınmaktadır (Şimşek, 2003). Okul etkililiği kavramı, olumlu etkilerin öğrencilere kazandırılmasıdır. Öğrencilerinin kazandığı bilgi, beceri ve davranışlarındaki gelişmelerin okul etkililiğinde önemli bir yeri vardır (Purkey ve Smith, 1983). Okulların yapısı karmaşık ve çok yönlü olduğundan okul etkililiği kavramının kavramsallaştırılması zordur. En önemli işlevi öğretim olan ve öğrenci başarısıyla etkililiği ölçülen okulların etkili hale gelmesi için temel becerileri öğretmesi gerekmektedir (Ostroff ve Schmitt, 1993). Öğrencilerin akademik başarısı okulların etkili olmalarında önemli olmasına rağmen, bu başarının tek başına okulların etkili olmasında ölçüt alınması doğru değildir. Okuldaki kaynakların etkili ve verimli kullanılması, öğretmen, yönetici ve diğer personelin iş doyumları ve okula bağlılıkları, öğrencilerin eğitim-öğretim sürecindeki istekleri ve başarıları, velilerin okuldan memnuniyetleri okulların etkili olmasında önemli öğelerdir (Keleş, 2006). Etkili okullar, öğrencileri, bedensel, zihinsel ve duygusal yönden geliştirerek, onları gelecekteki rollerine hazırlayan

işlevsel özellikleri olan eğitim örgütleridir (Balci, 2011). Etkili okullarda, geniş bir öğrenme çevresi oluşturmak için, öğrencilerin bilişsel, duyuşsal, psikomotor, sosyal ve estetik gelişimleri uygun biçimde desteklenmesi gerekmektedir (Özdemir, 2000). Okul etkililiğini belirleyebilmek için okulu etkileyen faktörleri iyi incelemek gerekmektedir.

Okulların toplumun değişen ihtiyaçlarına cevap verebilmesi, değişimi sağlayabilme, politikaların ve uygulamaların yenilenmesiyle mümkün olabilir. Okullar toplumu ayakta tutan dinamik taşlar olduğundan, bu görevlerini sürekli olarak yerine getirebilmeleri için okulların etkili hale getirilmesi, sürekli geliştirilmesi ve güçlendirilmesi gerekmektedir (Cafoglu, 1996).

Amaçları, iyi insan ve yurttaş, iyi üretici ve tüketici yetiştirmek olan okullar, eğitim sisteminin amaçlarını gerçekleştirmek üzere varlıklarını sürdürürler (Aydın, 2007). Etkili okul araştırmalarının ilk basamağını okulların farklı başarı düzeyleri oluşturmaktadır. Etkili okul kavramının ortaya çıkmasında başarı düzeyi yüksek olan okulların ortak özellikleri etkili olmuştur. Seviyesi ve yeteneği ne olursa olsun her öğrencinin eğitilmesini amaçlayan etkili okullar, bütün öğrencilere temel becerileri öğretmekle başarıya ulaşabilirler (Balci, 2011).

Brookover ve Lezotte (1978; Akt: Harbaugh, 2005), güvenli ve düzenli bir çevre, güçlü öğretimsel liderlik, öğrenci başarısına yönelik yüksek beklentiler ve öğretim programının yakından izlenmesi faktörlerinin öğrenci başarısına katkıda bulunduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Şişman (2002a), etkili okul boyutlarından bazılarını, eğitim-öğretim programı ve süreci, yönetici, öğretmen ve davranışı, öğrenci gelişimi ve performansının değerlendirilmesi, okul kültürü ve iklimi, okul sağlığı ve çevresi, aile katılımı, öğretmenlerin geliştirilmesi, okulun fiziksel durumu, öğretmen ve öğrenci ilişkileri ve olarak sıralamıştır.

Edmonds'a göre (1979), hedeflerini açıkça ortaya koyan, özel ve genel boyutlarda değerlendirmesini sistematik bir şekilde yapan, bütün öğrencilerin öğrenebileceği anlayışı olan, öğrenme ve öğretmeye özendirici iklim ve prensipli öğretmenlere sahip okullar etkili olabilmektedir.

Zigarelli (1996) araştırmasında öğrenci başarısı üzerinde denenmiş olan etkili okul özelliklerini; öğretmenin niteliği, öğrencilerin okul faaliyetlerine katılımı ve memnuniyetleri, olumlu ilişkilere ve iletişim becerilerine sahip lider bir okul yöneticisinin varlığı, okul kültürünün güçlü olması, ailenin katılımı olarak saptamıştır. Balcı (2002) etkili okulun değişkenlerini; okul müdürü, öğretmenler, okul çevresi, öğrenciler ve veliler olarak belirtmiştir. Yelok (2006) ise araştırmasında etkili okulu; etkili okul müdürü ve öğretmen, öğrenciler, okul-aile ilişkileri, okul çevresi ve kültürü olmak üzere boyutlandırmıştır. Çubukçu ve Girmen'e (2006) göre de çevreden alınan destek, öğretmenin profesyonelleşmesi, okulda kaliteye yönelme ve başarı ile ilgili yüksek beklentiler etkili okullarda bulunan özellikler olarak kabul edilmektedir.

Görüldüğü gibi literatürde farklı araştırmacılar tarafından etkili okullar ile ilgili saptanan farklı ve benzer özelliklerin olduğu görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında etkili okulların öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi günümüz yönetici ve öğretmenlerini aydınlatacaktır. Toplum açısından oldukça önemli olan okulların etkili olmaları, aynı zamanda sahip olduğu kaynakların etkin ve verimli kullanımını da sağlamış olacaktır. Araştırma sonucunda "etkililik ve etkili okul" kavramları ile ilgili bulgular yönetici, öğretmen, aile, çevre ve diğer eğitim paydaşlarına ışık tutacaktır. Okul etkililiğini etkileyen fak-

törler, öğrencilerin iyi eğitilerek eğitimden ve okuldan beklenen, toplumun amaçlarını gerçekleştirecek düzeye ulaşmasında öğretmenlerin görüşleri önem taşımaktadır. Bu doğrultuda öğretmenlerin görüşlerinin iyi analiz edilip, çözüm önerilerinin üretilmesi okulların etkililik düzeyinin artırılmasında önemli görülmektedir. Bu bağlamda araştırmada, öğretmenlerin etkili okula yönelik görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Etkililik kavramından ne anlıyorsunuz?
2. Etkili okul kavramını nasıl açıklarsınız?
- 3-Etkili okul sizce nasıl olmalıdır?

2.YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışmasında araştırmacı güncel bir olguyu kendi yaşam çerçevesinde ele alır, nasıl ve neden sorularına odaklanır (Yin, 2003).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2017-2018 eğitim-öğretim yılı Bolu ili Yeniçağa ilçesindeki okullarda görev yapan 30 öğretmen oluşturmaktadır. Örneklem seçiminde araştırmacıya yakın olan ve erişilmesi kolay olan bir durumun seçildiği, araştırmanın yöntemine uygun olarak hız ve pratiklik kazanılmak için kolay ulaşılabilir durum örneklemesi (Yıldırım ve Şimşek, 2013) ve gönüllü örneklem seçimi kullanılmıştır (Baki ve Gökçek, 2012). Öğretmenlerin kişisel bilgilerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1. Öğretmenlerin kişisel bilgilerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları

<i>Değişken</i>		<i>f</i>	<i>%</i>
Cinsiyet	Kadın	13	43,3
	Erkek	17	56,7
Yaş	20-30 yaş	10	33,3
	31-40 yaş	11	36,7
	41 yaş ve üstü	9	30,0
Branş	Sınıf Öğrt.	14	46,6
	Branş Öğrt.	16	53,4
Kıdem	1-5 yıl	6	20,0
	6-10 yıl	7	23,3
	11-15 yıl	9	30,0
	16 yıl ve üstü	8	26,7
Eğitim Düzeyi	Ön lisans	2	6,6
	Lisans	25	83,4
	Yüksek lisans	3	10,0
Toplam öğretmen sayısı		30	100,0

2.3. Veri Toplama Yöntemi ve Aracı

Araştırmanın yöntemi olan durum çalışmasına göre etkililik ve etkili okul kavramları ile öğretmen görüşlerine göre etkili okullar ayrıntılı olarak incelenmiştir. Araştırmada verilerin toplanmasında öğretmen görüşlerini belirlemek amacıyla standartlaştırılmış açık uçlu soru tekniğine uygun olarak yarı yapılandırılmış sorulardan oluşan anket formu kullanılmıştır. Formun geliştirilmesi sürecinde ilgili literatür kapsamında sorular hazırlanmış, form eğitim yönetimi alanında uzman öğretim üyesine incelenmek üzere sunulduktan sonra gerekli düzenlemeler yapılmıştır. 5 öğretmenle ön uygulama yapılmış, soruların anlaşılır olup olmadığı kontrol edilmiştir. Bütün bu uygulamalardan sonra, forma son şekil verilerek asıl uygulama için hazırlanmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmada betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analiz yönteminde elde edilen bulgular özetlenerek ve yorumlanarak okuyucuya sunulmakta, katılımcıların çarpıcı görüşlerine yer verilerek, yorum kolaylıkla yapılmakta, temalara göre konular özetlenebilmektedir (Yıldırım ve Şimşek,

2013). Araştırmada toplanan veriler betimsel analiz yöntemine uygun olarak dört aşamada analiz edilmiştir. Birinci aşamada verilere ilişkin kuramsal çerçeve dahilinde temalar belirlenmiş ve sunulmuş, ikinci aşamada veriler anlamlı ve mantıklı bir şekilde bir araya getirilip düzenlenmiştir. Sonra düzenlenen veriler tanımlanarak gerekli durumlarda öğretmenlerin görüşlerine de doğrudan alıntılar şeklinde yer verilerek ilişkilendirmeler ve anlamlandırmalar yapılmıştır. Dördüncü aşamada ise, elde edilen bulgular doğrultusunda yorumlar yapılmış ve bulgular arasındaki neden sonuç ilişkileri açıklanmıştır. Yorumları kolaylaştırmak için frekanslardan yararlanılmıştır. Ortak bulguların düzenlenmesi sonucu elde edilen temalar ve bu temalara ilişkin kodlar geçerlik çalışmaları kapsamında eğitim yönetimi ve ölçme değerlendirme alanında uzman iki öğretim üyesi tarafından incelenmiş, temaların ve kodlamaların uygun olup olmadığı karşılaştırma yapılarak kontrol edilmiştir. Analizde formlara sıra numarası verilmiş ve alıntılarda bu sıra numaraları kullanılmıştır. Miles ve Huberman'ın (1994) Güvenirlik= Görüş Birliği/Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı X 100 formülü kullanılarak

yapılan güvenilirlik çalışması sonucunda, analizlerin tutarlık oranı yüzde % 86 olarak hesaplanmıştır. %70 ve daha üstü tutarlık yüzdesi yeterli görüldüğünden, analizlerde güvenilirlik sağlanmıştır.

3. BULGULAR VE YORUM

Öğretmenlerin etkililik kavramına yönelik açıklamaları doğrultusunda oluşturulan kodlar Tablo 2'de gösterilmektedir.

Tablo. 2. Öğretmenlerin etkililik kavramına yönelik görüşleri

	<i>Öğretmenlerin görüşleri</i>	<i>f</i>
Etkililik	Öğretme Gücü	4
	İşbirliği Yapma	3
	Başarılı Olma	3
	Amaca Ulaşma	3
	Öğrencilere Olumlu Davranış Kazandırma	2
	Bireyleri Etkileme	2
	Projeler Yapma	2
	Okulu Geliştirme	1
	Kendini Geliştirme	1
	Yenilikçi Olma	1
	Lider Olma	1
	Beklentilere Cevap Verme	1
	Farklı Yöntem Ve Teknikler Uygulama	1
	Öğrenmeyi Öğretme	1
	Öğrencilerin Eğlenecekleri Bir Okul Ortamı Oluşturma	1
	Öğrenci Merkezli Eğitim	1
	Öğrencilerin Yeteneklerini Ortaya Çıkarma	1
Çevreye Duyarlı Olma	1	

Tablo 2 incelendiğinde öğretmenlerin etkililik kavramını öğretme gücü (f=4), işbirliği yapma (f=3), başarılı olma (f=3), amaca ulaşma (f=3), öğrencilere olumlu davranışlar kazandırma (f=3) olarak ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin etkililik kavramına yönelik görüşlerinden bazıları şunlardır:

"Etkililik kavramını öğretme gücü olarak görüyorum. Çünkü öğretme gücü olanlar etkili olabilir." (Ö8)

Öğretme gücü, kişinin sahip olduğu bilgi, beceri ve uzmanlığını içerir. Bundan dolayı öğretme gücüne sahip öğretmenler etkili olabilir.

"Okullardaki faaliyetler işbirliği içerisinde yapıldığı zaman daha verimli olabiliyor. Bundan dolayı etkililiği, işbirliği yapma olarak açıklayabiliyim." (Ö11)

Takım halinde, işbirliği içerisinde ya-

pılan işler daha etkili olabilmektedir. Takımda görev alan öğretmenler yaptıkları işi benimseyerek işin daha etkili olmasını sağlayabilirler. Bu anlamda etkililik birlikte hareket etme, takım halinde işten verim elde etme olarak ele alınabilir.

"Amaçlanan hedeflere ulaşıldığı zaman etkililikten söz edilebilir. Başarıya ulaşmayan faaliyetlerin etkili olduğu söylenemez. Etkililik başarıya ulaşmadır." (Ö15)

Okullar belli amaçları yerine getirmek üzere kurulmuş eğitim örgütleridir. Okullar amaçlarına ulaşarak başarılı olabilirler.

Eğitim sisteminin genel ve özel amaçları göz önünde bulundurursak etkililik, öğrencilere bu amaçlar doğrultusunda olumlu davranışlar kazandırabilmektir." (Ö19)

Etkililik ve etkili olma ancak eğitimin genel amaçları doğrultusunda öğrencilere olum-

lu davranışların kazandırılmasıyla mümkün olabilir. Öğrencilerde olumlu davranışlar gözleniyorsa ise o okulda etkililikten söz edilebilir.

"Etkililik proje üretebilmek, projeyi uygulamaktır. Kısaca projeler yapmaktır."(Ö1)

Proje yapan ve uygulayan okullardaki öğrencilerin araştırma, okuma, sorgulama becerilerinin daha yüksek olacağı söylenebilir.

Bundan dolayı proje üreten okulların etkililiğinden söz edilebilir. Uluslararası projeler, okul kültürünün gelişmesinde, eğitim kalitesinin uluslararası düzeye yükselmesinde yararlı olmaktadır.

Öğretmenlerin etkili okul kavramına yönelik açıklamaları doğrultusunda oluşturulan kodlar Tablo 3'te gösterilmektedir.

Tablo 3. Öğretmenlerin etkili okula yönelik görüşleri

Öğretmenlerin görüşleri	f
Okul yöneticilerinin iyi bir yönetim becerisine sahip olması	4
Takım çalışmalarına önem verme	3
Yarışmalarda dereceye girme	3
Lider bir yöneticiye sahip olma	3
Topluma iyi vatandaşlar kazandırma	2
Öğrencilerin yeteneklerini ortaya çıkarma	2
Teknolojik gelişmeleri takip etme	2
Değerler eğitimine önem verme	2
Yenilikçi öğretim metotlarını uygulama	2
İyi bir fizik donanuma ve kaynağa sahip olma	2
Okuldaki bütün bireylerin mutlu olması	2
Sağlıklı ve olumlu okul iklimine sahip olma	2
Çalışanların ve öğrencilerin motivasyonunu artırma	2
Her bireyi önemseme	2
Okul aile birliğine önem verme	2
Okul çevresini etkileme	2
Ulusal ve uluslararası projeler üretme	1
Kendini geliştiren yetiştiren öğretmenlere sahip olma	1
Öğrencilerin ve öğretmenlerin okuması, araştırması	1
Bütün bireylerin mutlu olması	1
Öğrencilerin öğrenmeden keyif aldığı bir ortama sahip olma	1
Eğitim-öğretimi süreçlerini önemseme	1
Her öğrenciye uygun öğrenme ortamları oluşturma	1
Etik ilkelerin benimsenmesi	1

Öğretmenlerin etkili okul kavramını açıklamada kullandıkları bazı ifadeler okul yöneticilerinin iyi bir yönetim becerisine sahip olması (f=4), takım çalışmalarına önem verme (f=3), yarışmalarda dereceye girme (f=3), lider

bir yöneticiye sahip olma (f=3), topluma iyi vatandaşlar kazandırma (f=2), öğrencilerin yeteneklerini ortaya çıkarma (f=2), teknolojik gelişmeleri takip etme (f=2), değerler eğitimine önem verme (f=2), yenilikçi öğretim metot-

larını uygulamadır (f=2). Öğretmenlerin etkili okul kavramına yönelik görüşlerinden bazıları şunlardır:

"Etkili okul iyi yönetilen yöneticisinin iyi bir yönetim becerisine sahip olan okuldur."(Ö4), *"Okulların etkili olması için yöneticisinin iyi bir lider olması gerekmektedir. Lider yönetici okulun etkili olmasını sağlayacaktır."*(Ö20), *"Okullar ulusal ve uluslararası yarışmalarda derece yapıyorsa etkili demektir. Çünkü özellikle ilkokullarda yarışmalara katılım ve derece yapmak önemli bir başarı olarak görülebilir. Bu yüzden etkili okul yarışmalarda derece yapan okuldur."*(Ö22), *"Okul öğrencinin yeteneğini ortaya çıkarabiliyorsa etkili olabilir. Diğer halde sadece bilgi yükleme görevi görür. Öğrencilerin yeteneklerinin farkına varmasını sağlayan okul etkili okuldur."*(Ö30), *"Etkili okul teknolojik gelişmeleri takip eden ve teknolojiyi iyi kullanan okuldur."*(Ö10), *"Okullar proje üretebilirse etkili olabilir. Hem öğrencilere faydalı olabilecek hem de öğretmen ve yöneticilere kendilerini geliştirme fırsatı veren projeler üretiliyorsa o okulun etkililiğinden söz edilebilir."*(Ö6), *"Okulun etkili olabilmesi için öğretmenlerini kendilerini geliştirmeleri gerekmektedir. Okuyan, araştıran üreten bir öğretmen kadrosuna sahip olan okul etkili okul olabilir."*(Ö17)

Bir okulun etkili olmasında okul yöneticisinin iyi bir liderlik becerisine sahip olması gerekmektedir. Liderlik becerisi olan okul müdürleri okullarındaki öğretmenleri yönlendirerek, etkileyerek ve onlara iyi bir öğretimsel liderlik yaparak okulun daha etkili olmasını sağlayabilir. Okulların ulusal ve yerel yarışmalara katılımı, başarı elde etmeleri okulun tanınması ve etkili olmasında oldukça önemlidir.

Öğrenciler farklı yetenek ve becerilere sahip olduğundan, okulların öğrencilerin

yetenekleri ve becerilerini ortaya çıkarma görevi olmalıdır. Okullar ancak öğrencilerin yeteneklerinin ortaya çıkardıkları zaman etkili olabilir. Ayrıca hazırlanan projelerle onların yeteneklerini kullanmalarını sağlamak öğrencilerin gelişimi açısından oldukça önemlidir. Okulların en önemli öğelerinden biri olan öğretmenlerin okulların etkili olmasında oldukça önemli yere sahip oldukları söylenebilir. Öğretmenler araştırır, okur ve kendilerini mesleki anlamda geliştirirlerse, okulun etkili olmasında önemli bir rol üstlenebilirler.

Uğurlu ve Demir (2016), çalışmasında kültür, başarı düzeyinin yüksek olması, teknolojik açıdan zenginlik, teknolojik yenilikleri takip ve yeniliğe açıklık, sosyal kültürel faaliyetler, okul disiplini ve okuldaki düzenlilik ve temizlik, vizyon ve misyonun açık olması, fiziki şartların mükemmelliği, sportif faaliyetlere katılım ve başarı, geziler düzenleme, öğretmen, öğrenci, velinin her zaman okula gelmesi, okul olarak sosyal etkinliklere katılım, çevrede bilinen başarılı bir okul olma ve tercih edilme, projeler üretme, planlı olma, sosyal ve sanatsal faaliyetlerin çokluğu gibi özellikleri etkili okulların özellikleri olarak saptamıştır.

Öğretmenlerin "Etkili okul sizce nasıl olmalıdır? Açıklar mısınız?" sorusuna verdikleri cevaplar doğrultusunda aynı konu etrafında toplanan kodlar sonucu etkili okullar; öğretmen, öğrenci, okul yöneticileri, eğitim-öğretim süreci, aile ve çevre, okul kültürü ve iklimi, fiziki yapı ve diğer öğeler şeklinde temalar oluşturulmuştur.

Etkili okullarda öğretmenler teması altında yer alan bulgular Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4. Etkili okullarda öğretmenler

Tema	Alt Temalar	f
Öğretmen	Öğretmenler arasında işbirliği vardır.	10
	Öğretmenler görev sorumluluklarını severek yerine getirirler.	8
	Öğretmenlerin motivasyonu yüksektir.	6
	Öğretmenler hoşgörülü ve anlayışlıdır.	5
	Öğretmenler mesleki gelişimleri için uğraşırlar.	5
	Öğretmenler birbirine güvenir.	5
	Davranışlarıyla öğrencilere rol modeldir.	4
	Takım çalışmalarında aktif rol alırlar.	4
	Öğrencilerin farklı ilgi ve yetenekleri olduklarını bilirler.	4
	Farklı öğrenciler için farklı yöntem teknikler kullanırlar.	3
	Bütün dersleri önemserler.	2
	Okul yönetimi ve velilerle açık bir iletişim kurarlar.	2
	Üstün yetenekli, hiperaktif ve özel eğitim konularında bilgi sahibidirler.	2

Tablo 4 incelendiğinde etkili okulların öğretmen teması altında öğretmenlerin işbirliği içerisinde olması (f=10), öğretmenlerin görevlerini severek yerine getirmeleri (f=8), öğretmenlerin motivasyonlarının yüksek olması (f= 6), öğretmenlerin hoşgörülü ve anlayışlı olmaları (f=5), mesleki gelişimleri için çaba göstermeleri (f=5) yer alan bazı alt temalardır. Öğretmenlerin etkili okulların öğretmen temasına ilişkin görüşlerinden bazıları şunlardır:

"Öğretmenler arasında işbirliği olmalıdır. Atalarımızın dediği gibi bir elin nesi var iki elin sesi var misali okulda işler işbirliği içerisinde yapıldığı zaman daha çabuk ve mükemmel olur." (Ö4), *Etkili okullarda öğretmenlerin motivasyonu yüksektir. Öğretmenlerin motivasyonu yüksek olduğu zaman okullarına daha çok katkı sunmak isterler."* (Ö20), *"Okullarda öğretmenler birbirlerine karşı anlayışlı ve hoşgörülü olmalıdır."* (Ö19), *"Bir okulun etkili olması demek öğretmenlerin mesleki açıdan kendilerini geliştirmesine bağlıdır. Her öğretmen alanıyla ilgili mesleki eğitimlere katılmalı, kendini geliştirmelidir."* (Ö26)

Okullar yaptıkları faaliyetlerle etkili olabilirler. Yapılan faaliyetlerin bütün okul personeli tarafından işbirliği içerisinde gerçekleştirilmesi okulun etkililiğini artırabilir. Öğretmenlerin motivasyonu artar. Okullarda

eğitim-öğretimin etkili bir şekilde yürütülebilmesi için öğretmenlerin motivasyonlarının yüksek olması gerekmektedir. Öğretmenlerin birbirlerine karşı saygılı ve hoşgörülü olmaları da görevlerini yerine getirmede istekli olmalarını sağlayabilir.

Öğretmenlerin sınıflarında farklı öğretim yöntem ve tekniklerini uygulaması okulun başarılı ve etkili olmasında oldukça önemlidir (Rosenholtz, 1985). Öğretmen mesleki açıdan kendisini geliştirirse eğitimin kalitesi de artacaktır. Bu bakımdan öğretmenlerin mesleki açıdan gelişimlerine fırsat verilmelidir (Seferoğlu, 1999). Etkili okulların oluşturulmasında önemli faktörlerden biri, kendisini meslekî ve kişisel açılardan sürekli geliştiren, gelişmeyle ilgili fırsatları araştıran ve değerlendiren öğretmendir. Öğretmen, veli ve diğer ilgili kişilerle işbirliği yapmanın önemli olduğunun farkındadır (Seferoğlu, 2004). Suber (2011) etkili okullarda öğretmenlerin mesleki gelişimlerini önemseydiğini vurgulamıştır. Araştırmada ulaşılan bulgular da bunu destekler niteliktedir. Öğretmenler mesleki gelişimleri için okurlar, araştırırlar, lisansüstü eğitime devam ederler, sürekli kendilerini yenilerlerse, okulun etkili okul olmasına katkı sunabilirler. Kendini geliştiren öğretmenler yenilikçi ve üretken olabilirler. Bu da okulun

gelişimine katkı sunarak, eğitimin kalitesini artırır ve okulun etkililiği artabilir.
Etkili okullarda öğrenciler teması

altında yer alan bulgular Tablo 5'te yer almaktadır

Tablo 5. Etkili okullarda öğrenciler

Tema	Alt Temalar	f
Öğrenci	Öğrenciler meraklıdır ve araştırırlar.	7
	Öğrencilerin gizil güçleri ve yetenekleri ortaya çıkarılır.	6
	Öğrencilerin kişilik gelişimlerine katkı sunar.	6
	Görev ve sorumluluklarını yerine getirirler	5
	Öğrencilerin düşünce özgürlüğü vardır.	5
	Öğrenciler okula seyerek ve isteyerek gelir.	5
	Öğrenciler arasında şiddet yoktur.	4
	Öğrenciler mutlu ve huzurludur.	4
	Öğrenciler arkadaşlarını ve öğretmenlerini severler.	4
	Öğrenciler derse aktif olarak katılır.	4
	Öğrencilerin yaratıcılıkları desteklenir.	3
	Sosyal etkinliklere etkin katılım yaparlar.	2
	Öğrenciler öğrenmeden keyif alır.	2

Öğretmenler tarafından etkili okullara yönelik açıklamalar doğrultusunda, öğrenciler meraklıdır ve araştırırlar (f=7), öğrencilerin gizil güçleri ve yetenekleri ortaya çıkarılır (f=6) öğrencilerin kişilik gelişimlerine katkı sunar (f=6), öğrenciler görev ve sorumluluklarını yerine getirirler (f=5) öğrencilerin düşünce özgürlüğü vardır (f=5) öğrenciler okula seyerek ve isteyerek gelir (f=5) öğrenciler temasını oluşturan kodlardan bazılarıdır. Öğretmenlerin öğrenciler teması altında toplanan görüşlerinden bazıları şunlardır:

"Öğrenciler farklı yeteneklere ve becerilere sahipler ancak ben bunun farkına varmakta güçlük çekiyorum. Bu nedenle okullar öğrencilerin farklı güçlerini ve yeteneklerini ortaya çıkarmalıdır." (Ö19), "Öğrenciler yetenekleri keşfedilmediği için farklı mesleklere yönlendirilebiliyorlar. Bu da onların mutsuz olmasına sebep olabiliyor. Okullar, öğrencilerin gizli güç ve yeteneklerini ortaya çıkaracak donanuma sahip olmalıdır." (Ö16), "Öğrencilere verilen sorumlulukların yerine getirilmesi okulların başarısı ve etkililiği açısından önemlidir. Öğrenciler görev ve sorumluluklarını yerine getirirlerse okulun etkililiği artar." (Ö6), "Meraklı ve merak ettiği araştıran öğrencilerin olduğu okulların etkili okul olabileceğini düşünüyorum. Merak

etmeden, araştırmadan, öğrenme gerçekleşmez. Bunun için okulların etkili olması için öğrenciler meraklı olmalı ve araştırmalıdır. Okul da öğrencilerin merakını artırmalıdır." (Ö11)

Okullar, öğrencilerin resim, müzik, spor, edebiyat gibi alanlardaki yeteneklerinin farkına varmasında rehberlik yapıp öğrencileri yönlendirebilirlerse etkili olabilirler. Bunun için okulların öğrencilerin bu yeteneklerini ortaya çıkaracak donanuma sahip olması gerekmektedir. Öğrenci başarısı da okulların etkililiğinde önemli bir yere sahiptir. Öğrencinin merak etmesini ve araştırmacı bir sorumluluk üstlenmesini sağlayan okullar başarıya ulaşarak etkili olabilirler. Çünkü araştıran ve merak eden öğrenci öğrenmeyi öğrenecektir. Duigan (1986; Akt: Balcı, 2002), etkili okula ilişkin faktörleri açıklarken öğrenci davranışlarını sorumluluk alma, başarı, ödev, mükemmellik için girişim olarak açıklamıştır. Bu anlamda öğrencinin sorumluluklarını yerine getirmesi, araştırması, girişimci olması okulun etkililiğini artırabilir.

Purkey ve Smith (1985) öğrencilerin kazandığı bilgi, beceri ve davranışlarındaki gelişme ile okulun etkililiğinin artacağını belirtmişlerdir.

Etkili okullarda okul yöneticileri yer almaktadır. teması altında yer alan bulgular Tablo 6' da

Tablo 6. Etkili okullarda yöneticiler

<i>Tema</i>	<i>Alt Temalar</i>	<i>f</i>
Okul Yöneticileri	Okul müdürü adaletli, anlayışlı, hoşgörülü lider yöneticidir.	5
	Öğretmenlere rehberlik edebilecek yetkinliğe sahiptir.	5
	Okul müdürü okul vizyonuna ve misyonuna önem verir.	4
	Okul müdürü kendini yetiştirerek öğrenci ve öğretmenlere de öğretimsel liderlik yapar.	4
	Okul yöneticileri anlayışlı ve tutarlıdır.	4
	Okul yöneticileri öğretmenlere güvenir.	3
	Destekleyici ve yardımseverdir.	3
	Okul müdürü iyi bir dinleyicidir.	3
	Okul müdürü çözüm odaklıdır.	3
	Öğretmenlerin motivasyonunun yüksek olması için çalışmalar yapar.	3
	İletişim becerisi çok yüksektir.	2
	Okul yönetimi ders programlarının hazırlanmasında adil davranır.	2
	Etkileme gücü vardır.	2
	Etik davranışlara sahiptir.	2
	Başarılı öğretmenler için ödül teklifinde bulunur.	2
	Yetenek yönetimini iyi yapar.	2
	İyi bir değişim yöneticisidir.	2
	İnsan ilişkilerini iyi yönetir.	1
	Projeler üretir.	1
	Yenilikçidir.	1
	Öğretmenlerin iyi tanır.	1
	Eğitim yönetimi alanında uzmanlık gücüne yüksektir.	1
	Okul müdürü çevresindekilere hayranlık uyandırır.	1
Okul müdürü özgüvenlidir.	1	
Çalışanlarını ve öğrencileri önemser.	1	

Tablo 6 'da öğretmenlerin etkili okula yönelik okul yöneticileri teması altındaki görüşlerinden yola çıkarak oluşturulan kodlardan bazıları, okul müdürünün adaletli, anlayışlı, hoşgörülü, lider bir yönetici olması (f=5), öğretmenlere rehberlik edebilecek yetkinliğe sahip olması (f=5), okul vizyonuna ve misyonuna önem vermesi (f=4), kendini yetiştirerek öğrenci ve öğretmenlere de öğretimsel liderlik yapması (f=4), anlayışlı ve tutarlı olması (f=4), öğretmenlere güvenmesi (f=3), iyi bir dinleyici

olması (f=3) çözüm odaklı olması (f=3), destekleyici ve yardımsever olması (f=3) ve yenilikçi olmasıdır (f=1). Öğretmenlerin okul yöneticileri temasına yönelik doğrudan alıntı şeklindeki görüşlerinden bazıları şunlardır:

"Bir okulun etkili olabilmesi için okul yöneticilerini adaletli olması gerekir. Öğretmen, öğrenci ve velilerle iletişim kurarken anlayışlı ve hoşgörülü olmalıdır." (Ö29), "Eğitimde öğretimsel liderlik çok önemlidir. Okul yöneticisi kendini sürekli yetiştirmeli, öğretmen ve öğrencilere örnek

olmalıdır.”(Ö24), “Okul müdürleri sorunları iyi dinlemelidir. Sorunları büyütme yerine, iyi anlamalı ve çözmeye uğraşmalıdır.” (Ö5), “Okul yöneticileri öğretmenlere rehberlik edebilecek eğitim seviyesinde olmalıdır. Okul yöneticisi öğretmenlerle her zaman beraber olabildiği için onun edeceği rehberlik sayesinde okulun etkililiği artabilir.”(Ö3), “Okul yöneticileri görev dağılımlarında öğretmenlerin yeteneklerini göz önünde bulundurmalıdır. Öğretmenlere başarabilecekleri veya yetenekli oldukları alanlarda görevler verilmelidir. Bu, hem okulun etkililiğini artıracak hem de öğretmenin kendine güvenini ve motivasyonunu artıracaktır.” (Ö28)

Okul yöneticilerinin öğretimsel liderlik rolünü yerine getirmesi okulların gelişmesi açısından önemlidir. Öğretimsel liderlere sahip olan okullarda hem öğrenciler hem öğretmenler araştırır, okur ve mesleki açıdan gelişime açık olabilmektedirler. Okul yöneticilerinin öğretimsel liderliği öğretmenlerin ve öğrencilerin beklentilerini yükselmesine, eğitim programlarının ve eğitim-öğretim sürecinin geliştirilmesini sağlayarak okulların etkililiğini artırabilir.

Burnett ve Pankake (1990; Akt: Şişman, 2002b) çalışmalarında okul yöneticisinin öğretim liderliğinin, okulun amaçlarına ulaşması, öğretmenlerin yeteneklerinin ve güçlerinin ortaya çıkarılması bakımından önemini vurgulamışlardır.

Edmonds (1979), etkili okulların iyi eğitim almış güçlü liderlere sahip olduğunu belirtmiştir. Tablo incelendiğinde de okulların etkili olabilmesi için okul yöneticisinin liderlik özelliklerine sahip olması gerektiği söylenebilir. Adaletli, hoşgörülü, anlayışlı, rehberlik edebilecek uzmanlık gücüne sahip öğretimsel boyutu ön planda olan, okulun misyon ve vizyonuna önem veren, yenilikçi, çözüm odaklı olan. etik kurallara uyan, özgüveni

yüksek, destekleyici ve yardımsever bir okul yöneticisinin iyi bir lider olarak okulunu etkili okul haline getireceği söylenebilir.

Demokratik bir yönetim yapısının olduğu etkili okullarda tüm paydaşların yönetime katılımı ile okul kültürü gelişmekte, ortak amaçlar etrafında hareket edilmekte, yönetici ve öğretmenler ortak ve açık bir misyon geliştirmektedirler (Gökçe ve Kahraman, 2010). Özdemir ve Sezgin (2000) okulun hedeflerine ulaşmada öğretimsel liderliğin önemini vurgulamışlardır. Tanrıoğen (2000) okul yöneticisinin öğretimsel liderliğinde; öğretimi ve öğretmeni geliştirme, öğretimsel iklim geliştirme, iletişim becerileri ve öğretimi denetlemenin önemini vurgulamıştır. Bu bakımdan etkili okullarda okul yöneticisinin öğretimsel liderlik rolünü yerine getirmesi önemlidir. Etkili okullarda öğretmenlerin yeteneklerine göre roller verilmesi önemlidir. Yeteneğine göre rol verilen öğretmen, hem o rolü benimser hem de o işi yerine getirmekten haz duyabilir. Aytaç (2014) da çalışmasında okulların etkili olmasında yetenek yönetiminin önemini vurgulamıştır. Aydoğan (1999) çalışmasında okul yöneticisinin kararların alınmasında öğretmenleri önemsemesi, değişime ve gelişime açık, iletişim becerilerinin iyi olması gerektiğini vurgulamıştır. Güçlü (1995), etkili okul yöneticilerinin problem çözme yeteneğine sahip bireyler olduğunu belirtmiştir. Binbaşıoğlu (1993) çalışmasında etkili okullarda okul yöneticilerinin öğretmenleri ve öğrencileri ödüllendirmeye önem verdiği de görülmüştür. Belirtilen çalışmalar bu araştırmanın sonuçlarını destekler niteliktedir.

Etkili okullarda eğitim-öğretim süreci teması altında yer alan bulgular Tablo 7’de yer almaktadır.

Tablo 7. Etkili okullarda eğitim öğretim süreci

Tema	Alt Temalar	f
Eğitim- öğretim Süreci	Davranış ve değer eğitimine önem verilir.	8
	Yaparak -Yaşayarak (uygulamalı) öğretim modelini benimser.	7
	Öğrenciyi geliştiren çok yönlü ders programları mevcuttur.	7
	Kısıtlı imkan ve kaynaklarla etkili eğitim-öğretim yapar.	6
	Yenilikçi öğretim metotları derslerde kullanılır.	5
	Derslerde materyal kullanılarak uygulama ve somutlaştırmaya önem verilir.	5
	Bireysel farklılıklar göz önüne alınarak farklı yöntem teknikler uygulanır.	4
	Eğitim-öğretim sürecinde değerler eğitimi ön plandadır.	4
	Öğretim sürecinde oyunlaştırmadan yararlanır.	3
	Araştırmaya dayalı bir eğitim öğretim süreci vardır.	2
	Esnek çalışma saatleri vardır.	2

Tablo 7 incelendiğinde eğitim öğretim süreci teması altında toplanan kodlardan bazıları; davranış ve değer eğitimine önem verilmesi (f=8), yaparak-yaşayarak (uygulamalı) öğretim modelinin benimsenmesi (f=7), öğrenciyi geliştiren çok yönlü ders programlarının mevcut olması (f=7), kısıtlı imkan ve kaynaklarla etkili eğitim-öğretim yapması (f=6), yenilikçi öğretim metotlarının derslerde kullanılması (f=5), derslerde materyal kullanılarak uygulama ve somutlaştırmaya önem verilmesi (f=5), bireysel farklılıklar göz önüne alınarak farklı yöntem teknikler uygulanması (f=4), öğretim sürecinde oyunlaştırmadan yararlanmasıdır (f=3). Öğretmenlerin eğitim-öğretim süreci temasına yönelik doğrudan alıntı şeklindeki görüşlerinden bazıları şunlardır:

"Etkili okulların öncelikli amacı davranış eğitimi olmalıdır. Davranış eğitiminde de değerler göz önünde bulundurulursa öğrenci davranışları olumlu olacaktır."(Ö12), "Etkili konuları yaparak yaşayarak öğrendiği okullardır."(Ö22),

".....dersleri somutlaştırmak ve konunun daha iyi anlaşılması için materyallerden yararlanmak gerekir. Okullar ancak bu şekilde etkililiğini artırabilir."(Ö10), "Bana göre etkili okullarda eğitim öğretim sürecinde yenilikçi öğretim metotları kullanılmalı, öğrencilerin bireysel farklılıkları göz önüne alınarak süreç ilerlemelidir."(Ö17), "Etkili okullar özellikle çocukların sevdiği oyunlardan yola çıkarak oyunu dersin içine sokmaktır. Dersler oyun şeklinde olduğunda öğrenciler hem eğlenecek hem de öğreneceklerdir. Okullar bu şekilde etkili olabilir."(Ö1), Okullarda ders programları değişken olmalı ve öğrencilerin yeteneklerin ve becerilerini geliştirebilmelerine olanak sağlamalıdır."(Ö8)

Helvacı ve Aydoğan (2011) ve Sammons (1998; Akt: Baştepe, 2009) araştırmalarında sosyal ve sportif faaliyetlerin, eğitim teknolojilerinin kullanımının okulların etkililiğini artıracağını vurgulamışlardır.

Etkili okullarda aile ve çevre süreci teması altında yer alan bulgular Tablo 8'de yer almaktadır.

Tablo 8. Etkili okullarda aile ve çevre

Tema	Alt Temalar	f
Aile ve Çevre	Aile ve çevre ilişkileri iyi düzeydedir.	6
	Veliler öğretmenler işbirliği içindedir.	6
	Çevrenin kültürü önemsendir.	5
	Okul çevresi güvenlidir.	4
	Aile öğrenciye rol model olur.	4
	Aileler ve çevre kurumlar okula destek olurlar.	4
	Eğitim planlamasına veliler de katılır.	2

Tablo 8'e göre öğretmenlerin etkili okula görüşlerine yönelik açıklamalarına göre oluşturulan aile ve çevre teması altında toplanan bazı kodlar; aile ve çevre ilişkilerinin iyi düzeyde olması (f=6), veliler ve öğretmenlerin işbirliği içinde olması (f=6), çevrenin kültürünün önemsenmesi (f=5), okul çevresinin güvenli olması (f=4), ailenin öğrenciye rol model olması (f=4), aileler ve çevre kurumların okula destek olmaları (f=4) ve eğitim planlamasına velilerin de katılmasıdır (f=2). Öğretmenlerin etkili aile ve çevre temasına yönelik görüşlerinden bazıları şunlardır:

"Etkili okul aileyi de eğitimin içine alarak eğitim öğretim sürecini devam ettirir. Çevredeki diğer kurum ve kuruluşlardan da yararlanır."(Ö5), "Etkili okullarda veliler öğretmenlerle işbirliği içindedir. Gerek eğitim-öğretim sürecinin verimli bir şekilde gerçekleştirilmesi gerekse okul imkanlarının daha iyi olması için veliler destek olurlar."(Ö13), "Okullarda görev yapan öğretmen ve yöneticiler farklı kültürlerle sahip olabilmektedir. Bu nedenle okulun bulunduğu çevre-

nin kültürüne saygı duymalılar ve bu farklılıklardan yararlanmalıdırlar."(Ö25)

Öğrenme güvenli ve düzenli bir çevre sunan etkili okullarda daha kolay gerçekleşir. Aileler öğrencilerin güvenli olduğu bir çevreye sahip okullar isterler. Öğrenciler okulda tedirginlik yaşarlarsa etkili bir şekilde öğrenemeyeceklerdir (Dodson, 2005). Marsden (2005) çalışmasında okullarda güvenli bir çevre oluşturmadan öğrenmenin olumlu bir şekilde gerçekleşmeyeceğini belirtmiştir. Bu nedenle okulların etkili olabilmesi için güvenliklerinin üst düzeyde olması öğrencilerin de öğrenmeleri açısından iyi olacaktır.

Aile katılımı, ailenin okulda bulunmasından çok daha fazla bir şeydir. Okulda bulunamayan bir çok aile, evinde, çocuğunun ev ödevlerine yardım etme gibi okulla ilişkili faaliyetlerde aktif rol alabilir (Dodson, 2005).

Etkili okullarda okul kültürü ve iklimi teması altında yer alan bulgular Tablo 9'da yer almaktadır.

Tablo 9. Etkili okullarda okul kültürü ve iklimi

Tema	Alt Temalar	f
Okul Kültürü ve İklimi	Yardımlaşma ve dayanışma vardır.	8
	Huzurlu ve rahat ortam vardır.	7
	Olumlu ve açık bir iklim hakimdir.	7
	Okul yöneticilerinin kolaylaştırıcı bir yönetim sergilemesi	6
	Sabır, sevgi, hoşgörü, saygı, anlayış gibi değerler ön plandadır.	5
	Yönetici-öğretmen-öğrenci-veli arasında etkili iletişim ve işbirliği vardır.	4
	Okul müdürünün öğretmenlerin fikirlerine saygı duyması ve onları dinlemesi	3
	Öğretmenlerin ve okul müdürünün davranışlarının samimi olmasıdır.	2
	Kararlar ortak alınır.	2
Öğrenen bir okuldur.	1	

Tablo 9'a göre yardımlaşma ve dayanışmanın olması (f=8) huzurlu ve rahat ortamın olması (f=7) olumlu ve açık bir iklimin hakim olması (f=7), sabır, sevgi, hoşgörü, saygı, anlayış gibi değerlerin ön planda olması (f=5), okul müdürünün öğretmenlerin fikirlerine saygı duyması ve onları dinlemesi (f=3), kararların ortak alınması (f=2) etkili okulların okul kültür ve iklim temasında toplanan kodlardan bazılarıdır.

"Yardımlaşma ve dayanışma bir okulun etkili olmasında çok önemli diye düşünüyorum. Yardımlaşmanın ve dayanışmanın olduğu bir okul ortamında herkes mutludur. Yapılan etkinlikler ve faaliyetler hem öğrencileri hem de okul personelini mutlu edecektir."(Ö18), "İnsan kendini rahat ve huzurlu hissediyorsa, o ortamda daha iyi çalışır ve sonuçta okulun etkililiği artar."(Ö21), "Öğretmenler ve yöneticiler birbirlerini destekler, saygı vardır, öğretmenlerin işlerini kolaylaştırıcı bir etkisi vardır."(Ö14), "Okulların etkili okul olması için öğretmenlerin fikirlerine saygı duyulmalı ve öğretmenler dinlenmelidir. Okul yöneticisi iyi bir dinleyici olarak öğretmenleri dinlemelidir."(Ö27), "Okulda alınan kararlara öğretmenler dahil edilmelidir. Okul müdürü kararları kendisi almamalıdır. Biz öğretmenleri de kararların alınmasına

dahil ederse kararın uygulanmasında daha istekli çalışırım ve okulun etkililiği artar." (Ö3)

Öğrenmeye olanak sağlayan okul iklimine sahip okullar, güvenli ve düzenli okul çevresine sahiptir. Güven ve aidiyet duygusunu veren etkili okullar, öğrenci-öğretmen ilişkisini kurmak için güvenli bir çevre sağlamayı amaçlamaktadırlar (Hansen ve Childs, 1998). Etkili okulların amacı, kaliteli eğitimi, okul iklimini ve kültürünü oluşturmaktır (Balci, 2002). Okullarda sağlıklı bir okul kültür oluşması, yardımlaşma ve dayanışma, destekleyici, açık ve olumlu bir okul iklimiyle sağlanabilir. Helvacı ve Aydoğan (2011) çalışmalarında etkili okulların özelliklerini; okulun disiplinli olması, öğrenci ve öğretmenlerin huzurlu ve mutlu olması, öğretmenler arasında sağlıklı bir iletişimin olması olarak saptamışlardır. Etkili okul, mükemmelliğe ulaşmak için yöntemler bulma ve bu yöntemler sayesinde mükemmelliğe ulaşmaktır. Okulun mükemmelliği, öğretmenin kaliteli eğitim ve öğretiminin yanı sıra sağlıklı bir okul kültür ve iklimiyle sağlanabilir (Balci, 2002).

Etkili okullarda fiziki yapı ve diğer teması altında yer alan bulgular Tablo 10'da yer almaktadır.

Tablo 10. Etkili okullarda fiziki yapı ve diğer öğeler

Tema	Alt Temalar	f
Fiziki yapı ve diğer	Okul ortamı temiz, ferah, aydınlık ve sakindir.	6
	Öğrencilerin farklı uğraşlarda bulunacağı uygulama bahçesi vardır.	5
	Müzik odası, resim atölyesi oyun parkları vardır.	5
	Okul ve sınıfların renkleri psikolojik olarak rahatlatıcıdır.	4
	Zengin bir materyale sahiptir.	4
	Eğitim teknolojilerindeki yenilikler takip edilir.	4
	Materyaller ulaşılabilir olmalıdır.	3
	Isınma sorun yoktur.	3
	Öğrencilerin sosyalleşmesi ve yeteneklerini ortaya çıkarıcı faaliyetler düzenlenir.	2
	Her branştan yeterince öğretmen vardır.	2
	Yapılan tüm çalışmalar şeffaf ve hesap verilebilirdir.	1
	Çalışanların görev ve sorumlulukları bellidir.	1
	Okulun vizyonu ve misyonu bellidir.	1
	Engelli bireyler için uygun hareket etme ve çalışma ortamı vardır.	1
	Başarı seviyesi yüksektir.	1
	Demokratik bir okuldur.	1

Tablo 10 incelendiğinde etkili okullarda fiziki yapı ve diğer teması altında toplanan bazı kodlar; okul ortamının temiz, ferah, aydınlık ve sakin olması (f=6), öğrencilerin farklı uğraşlarda bulunacağı uygulama bahçesinin olması (f=5), müzik odası, resim atölyesi oyun parklarının bulunması (f=5), okul ve sınıfların renkleri psikolojik olarak rahatlatıcı olması (f=4), zengin bir materyale sahip olması (f=4), materyallerin ulaşılabilir olması (f=3), her branştan yeterince öğretmenin olması (f=2), engelli bireyler için uygun hareket etme ve çalışma ortamının bulunmasıdır (f=1). Öğretmenlerin fiziki yapı ve diğer temasına yönelik görüşlerinden bazıları şunlardır:

"Okulların etkili olabilmesi için öncelikle temiz ve ferah olmalıdır. Güneş ışığı almalı, aydınlık olmalıdır. Gürültülü ortamlardan uzak yerde kurulmuş olması da okulun etkili olmasını artıracaktır."(Ö10), *"Bana göre okullarda bulunan en önemli eksiklerden birisi uygulamaya yönelik alanların olmayışıdır. Bu nedenle okullarda öğrencilerin uygulamaya yapabileceği uygulama bahçeleri olmalıdır. Uygulama bahçelerinde öğrenciler hem enerjilerini harcayarak, hem öğrenecekler, hem de yaptıkları işlerden haz duyacaklardır."*(Ö11), *"Okullarda öğrencilerin okulu sevecekleri oyun sahaları olmalıdır. Oyunu sevenler bu sahalarda eğlenmelidir. Okulun amaçlarından biri de oyunla okulu sevdirmek olmalıdır."*(Ö25), *"Öğrencilerin farklı yetenekleri ve ilgileri bulunmaktadır. İlgi ve yeteneklerine göre faaliyette bulunacakları müzik odaları, resim atölyeleri ve oyun parkları olmalıdır. Okul ancak bu şekilde etkili olabilir."*(Ö7), *"Okullarda yeterli materyal olmalı, öğrenciler bu materyallerle dersleri somutlaştırarak daha kolay anlayabilir. Ayrıca materyallerin kapalı odalarda değil herkesin ulaşabileceği yerlerde olmalıdır. Okulların etkili olmasında materyallerin önemli bir yerinin olduğunu düşünüyorum."*(Ö15), *"Okullarda her branştan öğretmen olmalı ki öğrencilere o dersle ilgili ince ayrıntıları verebilsin. Örneğin görsel sanatlar öğretmeni ve müzik çok önemli derslerdir ki öğrenciler bu derslerde kendilerini bulurlar ve yeteneklerini keşfedebilirler. Bu nedenle okulların etkili olabilmesi için bütün branşlar-*

dan öğretmen ihtiyacının karşılanmış olması gerekmektedir." (Ö24)

Gürültülü, karanlık ve sıkıcı bir sınıf ortamında öğrencilerin başarılı olması güçleşebilir. Bu sebeple okulların ferah ve temiz olması, gürültülü ortamlardan uzak yerlerde kurulması, eğitim-öğretim etkinliklerinin kalitesini artırarak okulu etkili hale getirebilir. Özellikle ilkokul çağındaki öğrencilerin oyun çağına oldukları göz önünde bulundurulduğunda, bu öğrencilerin okulu sevmeleri, okula seyerek gelmeleri için okullarda çeşitli oyun alanlarının olması, akıl ve zeka oyunlarının olduğu oyun atölyelerinin kurulması, okulların etkililiğine katkı sağlayabilir. Ayrıca düşünce becerilerinin geliştirilmesi açısından oyun alanları ve atölyelerinin bulunması faydalı olabilir. Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerinin ortaya çıkarılması için okullarda müzik odaları, resim atölyeleri, spor salonları olmalıdır. Öğrenciler ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bu yerlerde becerilerini geliştirerek amaçlarına ulaşabilirler. Okulun da öğrencileri yönlendirmesi bu anlamda kolaylaşabilir.

Ders amaçlarına ulaşılmasında önemli bir nokta da derslerin somutlaştırılmasıdır. Ders konularının somutlaştırılmasında materyal kullanımının önemli bir yerinin olduğu söylenebilir. Materyal kullanılması öğrencilerin konuları görsel açıdan daha kolay anlamasını ve başarıya ulaşılmasını sağlayabilir. Müzik, Görsel Sanatlar derslerinin ilkokullarda branşlaşması, bu derslere ilgisi ve yeteneği olan öğrencilerin fark edilmesini sağlaması açısından önemlidir.

Özyürek (1986; Akt: Gömleksiz ve Temel, 1993), kütüphane, müzik ve görsel araçlar odası, fen laboratuvarı, el sanatları atölyesi, sportif faaliyetlerin yapılacağı salonların okullarda bulunması gereken alanlar olduğunu saptamıştır. Nitekim araştırma sonuçlarında da resim atölyesi, müzik odası, uygulama bahçesi ve oyun parklarının okulların etkili olmasında önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda araştırmaların sonuçları örtüşmektedir.

Erden (1998) sağlık koşulları bakımından iyi, aydınlık, yeterli materyale sahip okulların etkili olabileceğini saptamıştır. Al Şensoy ve Sağsöz (2015) de öğrencilerin akademik ve sosyal yaşantısına olumlu katkılar sağlamak için eğitim-öğretim ortamlarının, öğrencilerin fizyolojik, psikolojik ve sosyal özellikleri göz önüne alınarak uygun hale getirilmesinin gerekli olduğunu vurgulamışlardır. Bunlar araştırmanın bulgularıyla örtüşmektedir.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Öğretmenlerin görüşlerine göre etkililik, öğretme gücü, işbirliği yapma, başarılı olma, amaca ulaşma, öğrencilere olumlu davranış kazandırma, bireyleri etkileme, projeler yapma, okulu geliştirme, kendini geliştirme, yenilikçi olma, lider olma, beklentilere cevap verme, farklı yöntem ve teknikler uygulama, öğrenmeyi öğretme, öğrencilerin eğlenecekleri bir okul ortamı oluşturma, öğrenci merkezli eğitim, öğrencilerin yeteneklerini ortaya çıkarma, çevreye duyarlılıktır.

Öğretmenler etkili okulu, yöneticilerinin iyi bir yönetim becerisine sahip olması, takım çalışmalarına önem verme, yarışmalarda dereceye girme, lider bir yöneticiye sahip olma, topluma iyi vatandaşlar kazandırma, öğrencilerin yeteneklerini ortaya çıkarma, teknolojik gelişmeleri takip etme, değerler eğitimine önem verme, yenilikçi öğretim metotlarını uygulama, iyi bir fizik donanımına ve kaynağa sahip olma, okuldaki bütün bireylerin mutlu olması, sağlıklı ve olumlu okul iklimine sahip olma, çalışanların ve öğrencilerin motivasyonunu artırma, her bireyi önemseme, okul aile birliğine önem verme, okul çevresini etkileme, ulusal ve uluslararası projeler üretme, kendini geliştiren yetiştiren öğretmenlere sahip olma, öğrencilerin ve öğretmenlerin okuması, araştırması, bütün bireylerin mutlu olması, öğrencilerin öğrenmeden keyif aldığı bir ortama sahip olma, eğitim-

öğretimi süreçlerini önemseme, her öğrenciye uygun öğrenme ortamları oluşturma, etik ilkelerin benimsenmesi olarak belirtmişlerdir.

Etkili okullar öğretmen, öğrenci, okul yöneticileri, eğitim-öğretim süreci, aile ve çevre, okul kültürü ve iklimi ve fiziki yapı ve diğer temaları altında toplanmıştır. Etkili okulların öğretmen teması altında kodlanan bazı özellikleri; öğretmenler arasında işbirliğinin olması, öğretmenler görev sorumluluklarını severek yerine getirmeleri, öğretmenlerin motivasyonunun yüksek olması, öğretmenlerin hoşgörülü ve anlayışlı olmaları, öğretmenlerin mesleki gelişmelerini sürdürmeleri, öğretmenlerin birbirine güvenmeleri ve destek olmaları, davranışlarıyla öğrencilere rol model olmalarıdır. Etkili okullarda öğretmenlerle ilgili olarak eğitim-öğretimle ilgili konularda işbirliği içinde olma, işbirliği içinde planlama-değerlendirme ve karar katılma, mesleki olarak sürekli kendini yetiştirme ve geliştirme çabası içinde olma, yeni yöntem ve teknikleri takip etme ve sınıf içersinde uygulama, sorumluluk duygusuna sahip olma, öğrencilere rol model olma, okul ve program amaçlarını öğrencilere açıklama, öğrencilerin beklenti ve ihtiyaçlarının farkında olarak yüksek beklentilere sahip olma, öğrencilere liderlik yapma ve rehberlik etme üzerinde durulması gereken hususlardır (Şişman, 2002a). Görüldüğü gibi araştırmanın sonuçları literatür ile örtüşmektedir. Öğrenci başarısının önemsendiği etkili okullarda, öğretmenin rolü ve sorumlukları önemsenmeli, öğretmenin rol ve sorumluklarını yerine getirebilmesi için destek olunmalıdır. Etkili okullarda öğretmenlerin işbirliği içinde çalışmaları, engellerin ortadan kaldırılarak topluluk olma duygusunun ortaya çıkmasında ve öğrenciler için etkili bir öğrenme ortamının oluşturulmasında önemli bir yere sahiptir (Purkey ve Simith, 1983; Hannaway ve Talbert, 1993; Akt: Şişman, 2002a).

Etkili okulların öğrenciler teması altında; öğrencilerin yaratıcılıkları desteklenir,

öğrencilerin gizil güçleri ve yetenekleri ortaya çıkarılır, öğrencilerin kişilik gelişimlerine katkı sunar, öğrencilerin düşünce özgürlüğü vardır, öğrenciler okula seyerek ve isteyerek gelir, öğrenciler meraklıdır ve araştırırlar, sosyal etkinliklere etkin katılım yaparlar, öğrenciler öğrenmeden keyif alır şeklinde ortaya çıkmıştır. Balcı (1996), bireysel farklılıkların önemine değinerek etkili okullarda bireysel farklılıkların göz önünde bulundurulduğunu ve her öğrencinin yeteneğine değer verildiğini belirtmiştir. Aydoğan (1999) etkili okullarda öğrencilerin öğretmenlerin desteğiyle kendilerini daha iyi ifade edebildiklerini ve yeteneklerini ortaya çıkarıcı ortamların olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca öğrencinin proje araştırmaları ile ilgilenmesinin, okulların etkili olmasındaki önemine vurgu yapmıştır. Bunlar, araştırmanın sonucuyla örtüşmektedir. Nitekim, öğrencilerin gizil güçleri ve yetenekleri ortaya çıkarıldığı zaman okullar etkililiğini artırabilir.

Yeterli kaynakları sağlama, ders programlarının hazırlanmasında adil davranma, hoşgörülü, lider yönetici olma, okul vizyonu ve misyonuna önem verme, kendini yetiştirerek öğrenci ve öğretmenlere öğretimsel liderlik yapma, adil, anlayışlı ve tutarlı olma, öğretmenlere güvenme, çözüm odaklı olma, etkileme gücünün olması, rehberlik etme, etik davranışlara sahip olma, başarılı öğretmenler için ödül teklifinde bulunma, farklı yetenekleri yönetme becerisi, projeler üretme, yenilikçi, eğitim yönetimi uzmanlık gücünün olması ve öğretmenlere rehberlik edebilecek yetkinliğe sahip olma etkili okullarda okul müdürü teması altında kodlanan bazı ifadelerdir. Yılmaz (2010) çalışmasında okul müdürlerinin öğretimsel liderlikleriyle etkili okullar arasında anlamlı ilişkiler olduğunu belirtmiştir. Türkiye'de yapılan farklı çalışmalarda (Girmen, 2001; Yılmaz, 2006; Çubukçu ve Girmen, 2006; Akan, 2007; Kaplan, 2008) etkili okul olma boyutlarında en etkili boyutun okul yöneticisi olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu bağlamda okul yöneticilerinin okulların etkili olmalarında rolünün önemli olduğu söylenebilir.

Etkili okulların eğitim-öğretim süreci teması altında kodlanan bazı özellikleri; davranış ve değer eğitime önem verme, yaparak-yaşayarak (uygulamalı) öğretim modelini benimseme, öğrenciyi geliştiren çok yönlü ders programları sunma, kısıtlı imkan ve kaynaklarla etkili eğitim-öğretim yapma, derslerde yenilikçi öğretim metotlarının kullanılması, derslerde materyal kullanılarak uygulama ve somutlaştırmaya önem verme, bireysel farklılıklar göz önüne alınarak farklı yöntem teknikler uygulama, öğretim sürecinde oyunlaştırmadan yararlanma ve araştırmaya dayalı bir eğitim öğretim sürecinin var olmasıdır. Aydoğan (1999), okulların etkili olabilmesi için nitelikli eğitim-öğretim materyallerinin mevcut olması gerektiğini vurgulamıştır. Bu, araştırmanın sonucuyla örtüşmektedir.

Aile ve çevre ilişkilerinin iyi düzeyde olması, velilerin öğretmenlerle işbirliği içinde olması, çevre kültürünün önemsenmesi, eğitim planlamasına velilerin de katılması, okul çevresi güvenli olması etkili okulların aile ve çevre teması altında kodlanan etkili okul özellikleridir. Girmen (2001), Yılmaz (2006), Çubukçu ve Girmen (2006), Akan (2007) ve Kaplan (2008) çalışmalarında etkili okullarda en az etkili boyutun veliler ve çevre olduğunu belirtmişlerdir. Diğer yandan aile ve çevre desteğine sahip olan okulların başarı düzeyinin aile ve çevre desteği düşük olan okullara göre daha yüksektir (Hannaway ve Talbert, 1993; Akt: Şişman, 2002a). Bu yüzden okulların etkili hale getirilmesinde aile ve çevre önemli bir boyut olarak düşünülmelidir.

Yardımlaşma ve dayanışma, huzurlu ve rahat ortamın var olması, olumlu ve açık bir iklimin hakim olması, sabır, sevgi, hoşgörü, saygı, anlayış gibi değerlerin ön planda olması, yönetici-öğretmen-öğrenci-veli arasında etkili iletişim ve işbirliğinin olması, okul yöneticilerinin kolaylaştırıcı bir yönetim sergilemesi, okul müdürünün öğretmenlerin fikirlerine saygı duyması ve onları dinlemesi, kararlar ortak alınması ve öğretmenlerin ve okul müdürünün davranışlarının samimi olması etkili okulların okul kültürü ve iklimi

teması altında saptanan bazı özelliklerdir. Şişman (2002a) okulda yönetici-öğretmen, öğretmen öğretmen ve öğrenci-öğretmen ilişkilerinin okul iklimindeki önemini vurgulamış ve olumlu örgüt ikliminin bu grupların sosyalleşmesiyle ilişkili olduğunu belirtmiştir. Güven, şeffaflık, sorumluluk, yüksek moral, dostluk ve samimiyet, okullarda olumlu iklimin göstergeleridir. Okul ikliminin okul paydaşlarının ilişkilerini etkilediği düşünüldüğünde, paydaşların işbirliği içinde olması, birbirlerine destek olmaları, karşılıklı saygı ve hoşgörü ortamının oluşturulmasının okulların etkili olmalarında önemli olduğu söylenebilir.

Öğretmen algılarına göre etkili okulların fiziki yapı ve diğer teması altında kodlanan bazı özellikleri çalışanların görev ve sorumlulukları ile okulun vizyonu ve misyonunun belli olması, okul ortamının temiz, ferah, aydınlık ve sakin olması, öğrencilerin farklı uğraşlarda bulunacağı uygulama bahçelerinin, öğrencileri ders dışında kullanacakları müzik odası, resim atölyesi oyun parkları gibi yerlerin var olması, okul ve sınıfların renklerinin psikolojik olarak rahatlatıcı olması, ulaşılabilir zengin bir materyale sahip olması, eğitim teknolojilerindeki yenilikleri takip etmesi öğrencilerin sosyalleşmesi ve yeteneklerini ortaya çıkarıcı faaliyetler düzenlenmesi ve her branştan yeterince öğretmenin var olmasıdır. Aydoğan (1999), etkili okullarda öğrencilerin spor, tiyatro etkinliklerini yapabileceği yerlerin ve kütüphanelerin olmasının gereğini belirtmiştir.

Araştırma sonuçlarına doğrultusunda aşağıdaki öneriler sunulabilir:

- Okulların etkili olabilmesi için;
 - Öğretmenler arasındaki işbirliğinin artırılmasına yönelik çalışmalar yapılabilir.
 - Öğretmenlerin görev ve sorumluluklarını severek yerine getireceği bir okul ortamı oluşturularak motivasyonları yüksek tutulabilir.

- Takım çalışmaları etkili şekilde yapılabilir.

- Öğretmenler mesleki açıdan gelişmeleri desteklenebilir.

- Öğretmenler farklı yöntem ve teknikleri kullanarak her öğrencinin öğrenmesini sağlayabilir.

- Okullar öğrencilerin yeteneklerini ortaya çıkaracak donanımları iyi hale getirilerek faaliyetler artırılabilir.

- Okullar öğrencilerin mutlu olduğu, öğrenmeden keyif aldığı ortamlar haline getirilebilir.

- Okul müdürlerinin çözüm odaklı, yenilikçi, destekleyici, yardımsever, vizyon ve misyona sahip, lider yönetici olması okulların etkili olmasında yara sağlayabilir.

- Okulların etkili hale gelmesinde eğitim-öğretim sürecinde davranış ve değer eğitimine önem verilebilir.

- Derslerde öğrencilerin bireysel özelliklerine uygun materyal ve öğretim yöntem ve teknikleri kullanılarak etkili öğretim ortamları oluşturulabilir.

- Aile ve çevre ilişkileri daha etkili hale getirilerek okullar diğer kurumlarla etkin bir işbirliği içinde olabilir.

- Okul yöneticileri sağlıklı, açık, olumlu bir okul kültürü ve iklimi oluşturarak okulları daha etkili hale getirebilir.

- Okullar fiziki açıdan daha iyi hale getirilebilir.

KAYNAKÇA

- Akan, D. (2007). *Değişim Sürecinde İlköğretim Okullarının Etkili Okul Özelliklerine Sahip Olma Düzeyleri*. Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Al Şensoy, S. & Sağsöz, A. (2015). Öğrenci Başarısının Sınıfların Fiziksel Koşulları İle İlişkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(3), 87-104.
- Aydın, Mustafa (2007). Eğitim Yönetimi: Kav-

- ramlar, Kuramlar, Süreçler, İlişkiler (8. Baskı). Ankara: Hatiboğlu Yayınevi.
- Aydoğan, İ. (1999). Etkili Okul. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8, 213-219.
- Aytaç, T. (2014). Okullarda Bütünleştirilmiş Yetenek Yönetimi Modeli: Öğretmen Görüşleri. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 39, 1-24.
- Baki, A. & Gökçek, T. (2012). Karma Yöntem Araştırmalarına Genel Bir Bakış. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(12), 1-21.
- Balcı, A. (1996). Etkili Okul ve Türkiye’de Uygulanabilirliği. *Yeni Türkiye Dergisi*, Özel Sayı, 7.
- Balcı, A. (2002). Etkili Okul Geliştirme. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Balcı, A. (2011). Etkili Okul ve Okul Geliştirme Kuram Uygulama ve Araştırma. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Baştepe, İ. (2009). Etkili Okulun Eğitim-Öğretim Süreci ve Ortamı Boyutlarının Nitelikleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(29), 76-83.
- Bayrak, Ç. (1998). Çağdaş İnsan ve Örgütlü Yaşam. <http://w2.anadolu.edu.tr/aos/kitap/IOLTP/1268/unite06.pdf>. adresinden erişildi.
- Bernard, C. (1966). *The Function Of The Executive*. Cambridge :Massachusetts Harvard University Pres. 1966.
- Binbaşıoğlu, C. (1993). Etkili Okul Kavramı Ve Buna Etki Eden Bazı Etkenler. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 185, 22-28.
- Cafoğlu, Z. (1996). Eğitimde Toplam Kalite Yönetimi. İstanbul: Avni Akyol Vakfı Yayınları.
- Çubukçu, Z. & Girmen, P. (2006). Ortaöğretim Kurumlarının Etkili Okul Özelliklerine Sahip Olma Düzeyleri. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(16), 121-136.
- Dodson, C. K. (2005). *The Relationship Between School Effectiveness And Teachers’ Job Satisfaction In North Mississippi Schools*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Oxford: Mississippi University.
- Edmonds, R. (1979). *Effective Schools For The Urban Poor*. *Educational Leadership*, 15-24.
- Erden, M. (1998). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. İstanbul: Alkım Yayınları.
- Girmen, P. (2001). *Ortaöğretim Kurumlarının Etkili Okul Özelliklerini Karşılama Düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gömleksiz, M. & Teniel, A. (1993). Yapıları açısından devlet okullarının görünümü. Ç.Ü. Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Adana.
- Gökçe F. & Kahraman P. B. (2010). Etkili Okulun Bileşenleri: Bursa ili örneği, *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(1), 173-206.
- Güçlü, N. (1995). Yönetim ve liderlik. *Milli Eğitim Dergisi*, 128, 25-29.
- Hansen, J. & Childs, J. (1998). *Creating a School Where People Like To Be*. *Educational Leadership*, 56(1), 14-17.
- Helvacı M. A. & Aydoğan İ. (2011). Etkili Okul Ve Etkili Okul Müdürüne İlişkin Öğretmen Görüşleri, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 41-60.
- Harbaugh, R. J. (2005). *Examining The Correlates Of Effective Schools Present In An Intermediate School: A Case Study*. Doktora Tezi, Pennsylvania: Immaculate University.
- Kaplan, E. (2008). *Anadolu Liselerinin Etkili Okul Olma Özelliklerinin Karşılama Düzeyi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitimi Bilimleri Enstitüsü.
- Karşlı, M. D. (2004). *Yönetimsel Etkililik*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Keleş, B. (2006). *İlköğretim Okullarının Etkili Okul Özelliklerini Sahip Olma Dereceleri Hakkında Öğretmen Görüşleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi,

- Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Marsden, D. B. (2005). *Relations Between Teacher Perceptions Of Safe And Orderly Environment And Student Achievement Among Ten Better Performing, High-Poverty Schools In One Southern California Elementary School District*. Doktora Tezi, Pepperdine University.
- Miles, M. B. & Huberman, M. A. (1994). *An Expanded Source Book Qualitative Data analysis*. London: Sage.
- Ostroff, C. & Schmitt, N. (1993). Configurations Of Organizational Effectiveness And Efficiency, *Academy of Management Journal*, 36(6).
- Özdemir, S. (2000). Eğitimde Örgütsel Yenileşme. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Özdemir, S. & Sezgin, F. (2000). Etkili Okullar Ve Öğretim Liderliği. *Gazi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Sosyal Bilimler Dergisi*, Ankara.
- Purkey, C. S. & Smith, M. S. (1983) Effective Schools: A Review, *Elementary School Journal*, 83, 452- 457.
- Purkey, C. S. (1985). School Reform. The District Policy Implications Of The Effective School. *The Elementary School Journal*, 85, 353.
- Rosenholtz, S. J. (1985). Effective Schools: Interpreting The Evidence. *American Journal of Education*, 93(3), 352-388.
- Seferoğlu, S. S. (1999). Hizmet İçinde Mesleki Gelişim Ve Uzaktan Eğitim Teknolojilerinin Kullanılması. *Birinci Uzaktan Eğitim Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 103-111.
- Seferoğlu, S. S. (2004). Öğretmen Yeterlikleri ve Mesleki Gelişim. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 5(58), 40-45.
- Sergiovanni, T. J. (1995). The Headteachership: A Reflective Practice Perspective. Boston: Allyn and Bacon.
- Suber, C. (2011). Characteristics Of Effective Principals In High-Poverty South Carolina Elementary Schools. *International Journal of Educational Leadership*, 6(4), 1-15.
- Şişman, M. (2002a). Eğitimde Mükemmellik Arayışı. Ankara: PegemA Yayınları.
- Şişman, M. (2002b). Öğretim Liderliği. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Şimşek, Y. (2003). *Okul Müdürlerinin İletişim Becerileri İle Okul Kültürü Arasındaki İlişki*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Tanrıoğen, A. (1988). *Okul Müdürlerinin Etkiliği İle Öğretmen Morali Arasındaki İlişkiler*. Doktora tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tanrıoğen, A. (2000). Temel Eğitim Öğretmenlerinin Okul Müdürlerinden Bekledikleri Öğretimsel Liderlik Davranışları. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7, 67-73.
- Uğurlu, C. T. & Demir, A. (2016). Etkili Okullar İçin Kim Ne Yapmalı? *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 53-75.
- Yelok, F. (2006). *Genel Liselerde Görevli Öğretmenlerin Etkili Okula İlişkin görüşleri (Ankara ili örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. (9. baskı). Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yılmaz, V. (2006). *İlköğretim Okullarının Etkili Okul Özelliklerine Sahip Olma Düzeyleri (Düzce ili örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, E. (2010). *İlköğretim Okul Müdürlerinin Öğretimsel Liderlik Rollerine İlişkinin Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara:

- Gazi Üniversitesi Eğitim ilimleri Enstitüsü.
- Yin, R. K. (2003). *Case Study Research. Design And Methods* (3rd Ed.). Thousand Oaks, CA.: Sage.
- Zigarelli, M. A. (1996). An Empirical Test Of Conclusions From Effective Schools. *Journal of Educational Research*, 90(2), 103-111.

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

- Ertürk, R. ve Memişoğlu, S. P. (2018). Öğretmenlerin Etkili Okula Yönelik Görüşleri, *Jass Studies-The Journal of Academic Social Science Studies*, Doi number:<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS7665>, Number: 68 Summer I 2018, p. 55-76.